

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Állatvédelmi címkézés”

(2007/C 161/17)

2006. november 28-án kelt levelében a Tanács német elnöksége az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Állatvédelmi címkézés”.

Az EGSZB elnöksége megbízta a „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a munka sürgősségére való tekintettel 2007. március 14-15-én tartott 434. plenáris ülésén (a március 15-i ülésnapon) Leif E. NIELSEN személyében főelőadót nevezett ki, és 92 szavazattal 6 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

kevésbé indokolt, változó előírásait, ami befolyásolja tervezésüket és befektetési stratégiájukat.

1.1 Egyre nő az érdeklődés a haszonállatok állatbarátabb termelési és tenyésztési módszereinek EU-s ösztönzése iránt. Ebből kiindulva a már érvényes, kötelező állatvédelmi minimumkövetelmények kiegészítéseként olyan önkéntes címkézési szabályozást ösztönöznek, amely az általános ipari, valamint a minőségorientáltabb címkézésekkel együtt – egyfajta „quality schemes”-ként – alkalmazható. Mindez támogatná a piaci erőket, és sem a politikai rendszerre, sem pedig a tagállami felügyeleti szervekre nem róna felesleges terhet. Az élelmiszer-piaci versenyben fontos szerepet játszanak az efféle minőségjelzések. Ezek gyakran az állatjólét olyan különböző elemeit ölelik fel, amelyek túlmutatnak a hatályos, kötelező minimumelvárásokon. A fogyasztók számára azonban nehézséget jelent a címkézés alapjainak és a szabályok tartalmának áttekintése, az állatvédelmi szempontok pedig nem mindig nyugszanak kielégítően tudományos alapokon.

1.2 Egy ilyen piaci alapú rendszernek, mely az állatok jólétének meghatározására irányuló, objektív kritériumokon alapul, az lenne az előnye, hogy rugalmasabb, hatékonyabb és jövőképesebb, mint a politikai szempontok alapján lefektetett kritériumok, és ezáltal célszerűbb is lenne. A termelés jövőbeni fejlődését talán a termelési viszonyok szélesebb köre jellemzi majd, amely az EU-bővítésre, a termelés folyamatos szakosodására és diverzifikációjára, a kiskereskedelem szerkezetváltozásaira, valamint a termékfejlesztés és a márkás árucikkek területén tapasztalható partnerségekre vezethető vissza.

1.3 Ösztönözni kell az állatbarátabb termelési és tenyésztési technológiákat, aminek közvetlen módjai az új tudományos ismeretek gyakorlati felhasználása és képzési intézkedések lehetnek, illetve a piaci jelzések tudomásulvétele is, amely ugyanakkor fontos ösztönző lehet arra nézve is, hogy a képzés, a beruházások stb. területén hová kell helyezni a hangsúlyt. Ily módon a címkézési rendszer hozzájárulhat a szükséges, általános szinergiákhoz és a források ésszerűbb felhasználásához. A haszonállat-tenyésztők érdekeltek egy stabil keret meglétében, mivel manapság követniük kell a kiskereskedelmi láncok többé-

1.4 A minimumkövetelményeken túlmutató állatvédelmi címkézési rendszer ennek folytán önkéntes ajánlat kell hogy legyen az érintett termelők, a kereskedelem és az ipar számára. A magángazdaságokban használt címkézési szabályozások tudományos és gyakorlati alapú követelményekre épülhetnek, és aktualizálhatók az új tudományos ismeretek birtokában. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a logókat önkéntes alapon, színdokkal vagy pontrendszerrel együtt lehetne alkalmazni, amelyek kiegészítenék a kiskereskedelmi minőségjelzéseket és független magánellenőrzés révén objektív értékesítési alapot teremtenének. Egy ilyen rendszer elvben minden haszonállat és állati termék esetében alkalmazható lehetne, és a WTO-rendelkezőknek megfelelően, ugyanilyen feltételek mellett lehetne alkalmazni az importált termékekre is.

1.5 A hagyományos hatósági szabályozás azonban továbbra is az EU-s minimumkövetelmények meghatározásakor kell hogy történjen, ahogy – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – a tojás és az ökotermékek előállítási módjának jelzésére vonatkozó címkézéskor is. Egy ilyen jellegű szabályozás azonban politikai és adminisztratív szempontból nehézkes, ezért kevésbé alkalmas arra, hogy ösztönözze a fajtaspecifikus termelési és tenyésztési módszerek fejlesztését. Egy, a termelők, az ipar és a kereskedelem által is merevnek és bürokratikusnak tartott rendszer még a fogyasztók részére sem járna jelentős előnnyel.

1.6 Az ajánlott szabályozás lényegében az általános környezetvédelmi címkézésekhez, azon belül az EU ököcímkéjéhez hasonló. A környezetvédelmi címkézések a legkülönbébb termékek előállítására és felhasználására vonatkozó, közös alapelveken alapulnak, ami nagyobb szinergiát teremthet és a címkézés jobb ismertségét segítheti elő. A versenyhelyzet miatt azonban az élelmiszer-ágazat szereplői érthető módon saját minőségjelzéseiket részesítik majd előnyben, ezért a „környezeti modell” közvetlenül nem alkalmas az állatvédelmi címkézésre. Ezen túlmenően az állatvédelmi címkézés alapjául mindenképpen az idevágó kutatási eredményeknek és az állatvédelmi mutatóknak kell szolgálniuk.

1.7 Az EU állatvédelmi kutatási intézkedései döntik el, hogy a jövőben lehetőség nyílik-e arra, hogy a mezőgazdaság-termelés-kereskedelem láncban tudományos és objektív alapon tekintettel legyenek-e az állatvédelmi szempontokra. Mindazonáltal hamarosan meg kell határozni a címkézési szabályozás elemeit, hogy amint a kutatási eredmények és egységes, objektív, mérhető és ellenőrizhető állatvédelmi mutatók rendelkezésre állnak, azokat gyakorlati stratégiává alakítsák és címkézési rendszer formájában hasznosítsák. Ezáltal az érintettek megismerhetik a szabályozást.

1.8 Elkerülhetetlen a többek között a fogyasztókat és a kiskereskedőket célzó, adott esetben az előírt EU-s minimumkövetelményekről szóló intenzív felvilágosító kampányok alkalmazása. A nagyobb átláthatóság és nyitottság eléréséhez érdemes elgondolkodni még egy, az EU által támogatott internetes oldal és adatbázis felállításán. A pontos tartalom megjelenítése azonban feltételezi a közös irányvonalak alkalmazását. Megfontolandó az is, hogy a valótlán információval szolgáló és félrevezető reklámok tiltása és ellenőrzése szigorúbb feltételek mellett történjen, annak biztosítására, hogy a vállalkozások nagyobb mértékben elegendő legyenek saját kijelentéseiknek.

2. Háttér

2.1 Ezen vélemény célja, a Tanács német elnöksége felkérésének megfelelően, olyan lehetséges rendszerek, illetve azok kialakításának ismertetése, amelyek az állatbarát termelés címkézésére szolgálnak. Ennek során az állatvédelmet jobban figyelembe vevő termelési és tenyésztési technológiák fejlesztésének szempontjára kell tekintettel lenni. Ennek hátterében az Európai Unióban tapasztalható, az állatok jóléte iránti növekvő érdeklődés áll, melynek során az állatvédelmi szempontokat egyéb etikai szempontokhoz hasonlóan egyre inkább az „európai társadalmi modell” elemeinek tekintik. Jogos a fogyasztók azon elvárása (amely az Eurobarometer-felmérésben kifejezésre jut), hogy az állati alapú élelmiszerek az EU-ban (különösen az állatvédelem területén) hatályos jogszabályokat tekintve vevő eljárások alkalmazásával készüljenek, és hogy olyan objektív és hiteles feltételek álljanak rendelkezésre, melyek alapján kiválaszthatók az állatbarát módon gyártott élelmiszerek ⁽¹⁾. Ez kiegészül még az állatvédelem és a haszonállatok egészsége és az emberre is áterjedni képes betegségek kialakulása közötti sokrétű összefüggéssel.

⁽¹⁾ Ahogy az az „Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals” című, 2005. júniusi Eurobarometer-felmérésből kiderül, az EU-ban a húsvásárlás során a fogyasztók 43 %-a szem előtt tartja az állatvédelmi szempontokat. A válaszadók 74 %-a úgy nyilatkozott, hogy vásárlási döntésével az állatok jólétére is hatással akar lenni. Egyes tudományos vizsgálatok azonban arra utalnak, hogy rendkívül összetett a kiskereskedelmi megjelenítés és a címkézés, valamint azok a pszichológiai és emocionális tényezők, amelyek a fogyasztók etikai és morális értékeire vannak hatással. A hozzáállás és a cselekedet tehát lényegesen eltérhet egymástól: az etikai címkézéssel szembeni, politikailag korrekt hozzáállás nem feltétlenül jelenti olyan termékek vásárlását, amelyeket bizonyos etikai mércék alapján gyártottak. Az ár, az elérhetőség, az egészség és az íz sokkal inkább meghatározó. A közvélemény mégis hevesen reagál, ha a médiában a haszon- és kísérleti állatokat érintő, nem megfelelő állapotokról szóló hírek látnak napvilágot.

2.2 Ahogy az a legtöbb vizsgálatból kiderül, a fogyasztók az állatok jólétét a termékminőség egyik jelentős ismérvének tartják; ez a szemléletmód azonban egyes tagállamokra talán kevésbé jellemző. Az állat jóléte, illetve életminősége azoknak a pozitív és negatív élményeknek az összessége, amelynek az állat élete során ki van téve: a fájdalom, betegség, konfliktushelyzetek, viselkedészavarok, valamint a tartós stressz negatív tapasztalatként értékelhető az állatok számára, míg a nyugalom, alvás, eleség, ivadékgondozás és tisztán tartás valószínűleg pozitív élménynek számítanak. Az állatok jólétének mindenestre nincs elfogadott, egyértelmű meghatározása.

2.3 Az Európai Unió, egyebek mellett az Európa Tanács ajánlásait alapul véve, elfogadott egy sor állatjóléti minimumkövetelményt, és ennek során a hagyományos hatósági szabályozás módszerét választotta. Az elkövetkezendő években, a korábbi határozatokkal összhangban számos ilyen minimumkövetelményt át kell majd dolgozni. Ezenfelül elfogadtak még speciális szabályokat, amelyek az ökotermékek önkéntes címkézésére és az értékesítés során a tojástermelés módszerének kötelező címkézésére vonatkoznak; továbbá egyes, a szárnyasok és a marhahús értékesítésére vonatkozó rendelkezéseket.

2.4 Az élelmiszeripar és a kiskereskedelem, melyekre a növekvő koncentráció és verseny jellemző, főként saját minőségjelzésekkel dolgozik, amelyek célja a különböző minőségi szempontok, ezen belül is egyre inkább a fajtaspecifikus termelés, fokozott betartásának jelzése. Emellett termelőszervezetek és szövetkezetek számos olyan regionális minőségjelzést fejlesztettek ki, amelyek főként az állatvédelmi szempontokra és az ökológiára vonatkoznak. Egyes termékek az EU földrajzi jelzések és különleges termékek védelmét biztosító rendszerének ⁽²⁾ hasznélvezői lehetnek.

2.5 Jelentős országspecifikus különbségek figyelhetők meg. A brit piacon például a kereskedelmi címkézések dominálnak, míg Franciaországban és Olaszországban számos regionális minőségjelzés figyelhető meg. Hollandiában a feldolgozóipar minőségjelzéseinek van nagy hagyománya, bár a kiskereskedelem és a termelőszervezetek egyre több saját minőségjelzést is bevezetnek. Svédországban a gyártók saját címkézései jellemzők, melyek esetében a sok egyéb országra is jellemző hagyományos felfogás értelmében a hazai termékeknek magasabb minőséget tulajdonítanak. Ezt többek között az állatok jólétének területén is alkalmazzák.

⁽²⁾ A Tanács 2006. március 20-i 509/2006/EK rendelete a hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékekről és élelmiszerekről, HL L 93., 2006.3.31., 1-11. o.; valamint a Tanács 2006. március 20-i 510/2006/EK rendelete a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról, HL L 93., 2006.3.31., 12-25. o.

2.6 Az önkéntes címkézési szabályozások tapasztalataira támaszkodva az Európai Bizottságnak szándékában áll a jelenlegi és a jövőbeni közösségi jogalkotási aktusok során a specifikus, objektív és mérhető állatvédelmi mutatók alkalmazásának ösztönzése. Ennek kell az olyan termelési rendszerek értékelésére vonatkozó jogalkotás alapjául szolgálnia, amelyek a jelenleg érvényes rendelkezésekben meghatározott minimumkövetelményeknél szigorúbb állatvédelmi normákat tartalmaznak ⁽³⁾. Az Európai Bizottság szerint mindez szükségessé teszi az alkalmazott állatvédelmi normák osztályozását, figyelembe véve az állatbarátabb termelési és tenyésztési rendszerek fejlesztésének ösztönzését és ezen normák megkönnyített alkalmazását mind EU-s, mind nemzetközi szinten. Az Európai Bizottság erre alapozva az EU-s címkézés lehetőségét is fontolóra kívánja venni.

3. Általános megjegyzések

3.1 A civil társadalom képviselőjeként az EGSZB feladata, hogy közreműködjön a jelentős címkézési szabályozásoknak egy olyan közös európai rendszer formájában történő kidolgozásában és bevezetésében, amely a belső piac fenntartható fejlődését és a harmadik államokkal lebonyolított kereskedelmet szolgálja. Az állatok jóléte az európai kulturális örökség és az EU értékeinek szerves részét képezi, ugyanúgy, mint a vállalatok társadalmi felelőssége, a környezetvédelem és az ökológia, amelyeket bizonyos fokig a közösségi jogalkotás is előír. Kézenfekvő az ökológiai szempontokkal való kapcsolat, amelyek a mezőgazdasági termelés fenntarthatóságának értelmében a környezetvédelemre és az állatok jólétére épülnek.

3.2 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon szándékát, hogy segítse az EU-ban az állatok jólétének szakmai és fenntartható alapokon történő javítását ⁽⁴⁾ és a fajtaspecifikusabb termelési és tenyésztési technológiák ösztönzése érdekében helyénvalónak tartja a címkézésre vonatkozó közös rendszert. Ez mindenekelőtt ahhoz kell hogy hozzájáruljon, hogy a piaci erők objektív alapon fejlődjenek és a „megfelelő irányba” haladjanak. Az is fontos, hogy képzések és új tudományos ismeretek felhasználása révén támogassák az állatok jólétének jobban megfelelni tudó termelési és tenyésztési technológiákat. A piaci jelzések természetesen abból a szempontból is gondolatébresztők, hogy mire kell helyezni a hangsúlyt a kutatásban, a termelők, tanácsadók és állatorvosok képzésében, illetve kihatnak a termelési rendszerekbe történő jövőbeni beruházásokra. A címkézési rendszer ezáltal hozzájárulhat a szinergiákhoz és a források ésszerűbb felhasználásához, nem utolsósorban a tenyésztők általi tervezés és befektetési stratégiájuk kapcsán.

⁽³⁾ Lásd: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az állatjólétért és az állatok védelméért 2006 és 2010 között folytatott közösségi cselekvési tervről, COM(2006) 13, 2006. január 23., amelyben WTO-szintű kezdeményezéseket jelentenek be, illetve amelyben a következő jelentésekre utalnak: A csirkehús és a hústermékek állatjóléti követelményeknek való megfelelésen alapuló címkézése kötelezővé tételének lehetőségéről (2009); A mérhető mutatók további alkalmazásáról a közösségi állatjóléti jogszabályokban (2009), Jogi eszköz megalkotása az alkalmazandó jogszabályokban előírtaknál magasabb jóléti követelményeket alkalmazó termelési rendszerek érvényesítésére; Különböző technikai és pénzügyi rendszer létrehozása a magasabb jóléti követelmények alkalmazásának európai szintű előmozdítására mind azok technikai fejlődése, mind európai és külföldi forgalomba hozatala érdekében.

⁽⁴⁾ Lásd: Az EGSZB CESE 1356/2006. számú, 2006. október 27-én elfogadott, „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az állatjólétért és az állatok védelméért 2006 és 2010 között folytatott közösségi cselekvési tervről” COM(2006) 13 final című, illetve a CESE 1246/2005. számú, „Javaslat tanácsi irányelv a hústermelés céljából tartott csirkék védelmét szolgáló minimumszabályok megállapításáról” COM(2005) 221 final – 2005/0099 CNS című véleményét; HL C 28., 2006.2.3.

3.3 Kétségtelen, hogy hosszadalmas folyamatról van szó, amely – szükségszerűen – objektív, mérhető, reprodukálható, tudományosan megalapozott állatvédelmi mutatók kialakításával, valamint a különféle termelési rendszerek értékelésével párhuzamosan kell hogy történjen. Ettől függetlenül minél előbb le kell fektetni az állatbarát módon előállított termékekre vonatkozó közös címkézési rendszer kialakítását szolgáló keretet és alapelveket, egyrészt a munkák előkészítése érdekében, illetve azért, hogy folyamatosan be lehessen építeni a rendszerbe a szabványosított állatvédelmi mutatókat. Ennek érdekében a lehető leghamarabb el kell érni, hogy az érintettek megértsék és elfogadják annak a közös rendszernek az irányvonalait és kialakítását, amelyet minden állati eredetű termék esetében, lehetőleg önkéntes és rugalmas módon, alkalmazni kell.

3.4 Ez a folyamat nyilvánvalóan nemcsak az állatvédelmi szempontokat érintő, rendelkezésre álló ismeretek hiánya és azok jelentéshierarchiája miatt lesz bonyolult, hanem a következő szempontok miatt is: a termelési viszonyok és a fogyasztói preferenciák sokszínűsége; a különböző szokásoknak és képzettségi szintnek a véleményalkotásra gyakorolt befolyása; az élelmiszer-ágazati verseny; a hatályos jogi rendelkezések sokfélesége; a magánszférában használatos minőségjelzések tartalmi összehasonlításából adódó nehézségek; valamint az Európai Unióba történő import kapcsán a magán- és állami ellenőrzőállomásokba vetett bizalom hiánya.

3.5 A világos és informatív címkézés mindenképpen kulcsfontosságú azoknak a termelési és tenyésztési technológiáknak az ösztönzése szempontjából, amelyek jobban megfelelnek az állatok érdekének. Az ökotermékek és az alternatív tojástermelési rendszerek terén szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a címkézési szabályok révén lehetőség nyílik arra, hogy a jobb állatjólét szempontjából befolyásolhassák a termelési rendszereket.

3.6 A címkézési szabályok az Európai Unió hatáskörébe tartoznak. Ezek hosszas viták és érdek-összeütközések kiváltói; az Európai Bizottság szándékában áll, hogy 2007 végéig egy módosított címkézési irányelvjavaslatot terjesszen be ⁽⁵⁾. A releváns és átlátható címkézések nem ritkán kompromisszumok eredményei, melyek figyelmen kívül hagynak egyes kívánságokat és követelményeket. Ez elsősorban olyan élelmiszerekre érvényes, melyek esetében gyakran hallható, hogy a címkézési követelmények túl átfogóak. Az élelmiszer-felügyeletért felelős hatóságok szkeptikusak a még átfogóbb címkézést illetően, mivel az azzal

⁽⁵⁾ A Welfare Quality® egy EU által finanszírozott kutatási program, amelyben 39 olyan intézet és egyetem vesz részt, amelyek különleges szakértelemmel rendelkeznek az állatvédelem terén. A program keretében tudományos alapokon nyugvó állatvédelmi normákat és gyakorlati stratégiákat kell kidolgozni, annak érdekében, hogy az állatvédelmi szempontot beépítsék a mezőgazdaság-feldolgozás-kereskedelem-értékesítés láncba, és hogy a fogyasztók számára biztosítsák a megfelelő információkat.

a veszéllyel járna, hogy az élelmiszertulajdonságokra vonatkozó alapvető információkat egyéb információk a háttérbe szorítanák. Ráadásul a fogyasztók nem biztosak abban, hogy az élelmiszerekben található további, különösen az etikai ismertetőjegyekre vonatkozó információk hasznosak-e. A fajtaspecifikus termékek címkézése során ezért meg kellene elégedni egy kisebb logóval, amely színjelöléssel, csillagokkal vagy pontokkal kombinálva kiegészíti a meglévő címkézéseket.

4. Az EU-ba történő behozatal

4.1 A további EU-s jogi megkötések és megszorítások azt a kockázatot rejtik magukban, hogy az alacsonyabb követelményekkel rendelkező országokból történő behozatal hátrányosan befolyásolhatja az EU-termékek előállítását és kereskedelmét, és piacrész-vesztéshez vezethet a világpiacra. A 30 országra és 500 millió lakosra kiterjedő belső piaccal rendelkező Európában ⁽⁶⁾ az állatok jóléte érdekében tett intenzívebb erőfeszítések az Unión kívüli államokban és ezen államok EU-ba történő kivitele terén is ösztönzést jelentenének. A Világbankhoz tartozó Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC) nemrég rámutatott, hogy világszerte növekszik az állatok jóléte iránti érdeklődés, és mind az elsődleges termelés, mind az ipari feldolgozás terén alkalmazkodni kell ehhez a fejleményhez ⁽⁷⁾.

4.2 Az Európai Unióban nevelt, levágott és feldarabolt állatoknak, amelyekből feldolgozva vagy feldolgozatlanul termékeket készítenek, magától értetődően meg kell felelniük az EU-s minimumkövetelményeknek, így ezen a területen felesleges a címkézés. Ennek ellenére gyakran hallható az a jogos követelés, hogy az importtermékek esetében adják meg a származási helyet, vagy úgy címkézzék őket, hogy közvetlenül vagy közvetetten felismerhető legyen, hogy ezek a termékek megfelelnek-e az Európai Unió minimumkövetelményeinek. Az EGSZB korábbi véleményei már tartalmaztak utalásokat arra nézve, hogy hosszú távon a mezőgazdasági termékek kereskedelme során az állatvédelmi szempontokat teljesen indokolt kívánalmaknak kellene tekinteni, hogy ezáltal a beszállításkor követelni lehessen a minimumkövetelmények betartását. Ennek fényében alaposabban meg kellene vizsgálni, hogy a behozott termékek esetében mennyire jogoszerű a származási országra vonatkozó kötelező címkézés követelménye. Abban az esetben, ha nincs rá garancia, hogy eleget tesznek az EU-s minimumkövetelményeknek megfelelő szabványoknak, meg kell vizsgálni, hogy megengedhető-e az „ismeretlen előállítási mód” megjelölés.

4.3 Az állatvédelmi címkézés kötelező európai szabályainak megfelelő európai mezőgazdasági termékek összességének figyelembevétele érdekében, valamint az Európán kívülről származó,

nem ezen szabályok alá tartozó termékektől való megkülönböztetésük céljából meg kellene jelölni a terméket alkotó mezőgazdasági nyersanyag származási helyét (ahol az adott nyersanyagot termelték vagy tenyésztették), mégpedig az alábbi formában:

- „EU-mezőgazdaság”, ha a terméket alkotó nyersanyagot az EU-ban termelték vagy tenyésztették;
- „nem EU-mezőgazdaság”, ha a terméket alkotó nyersanyagot az EU-n kívül termelték vagy tenyésztették;
- „EU- és nem EU-mezőgazdaság”, ha a terméket alkotó nyersanyag egy részét az EU-ban, más részét pedig az EU-n kívül termelték vagy tenyésztették.

Az „EU” és „nem-EU” megjelölések adott esetben helyettesíthetők vagy kiegészíthetők az adott ország megjelölésével, amennyiben a terméket alkotó nyersanyagokat ott termelték vagy tenyésztették.

4.4 Bármilyen szabályozás kiindulópontja és alapfeltétele ugyan a WTO-rendelkezőkkel való összeegyeztethetőség kell hogy legyen, ez azonban nem jelenti azt, hogy az Európai Unió, ahogy az korábbi EGSZB-véleményekben említésre került, nem érezhetne késztetést arra, hogy egyoldalú lépéseket tegyen a jogi helyzet kiigazításának szükségszerű megértéséhez. Az importőröknek és a kiskereskedelmi láncoknak rövid és hosszú távon is mindenképpen felelősséget kell vállalniuk azért, hogy harmadik országokból származó import esetén tanúsítványok és egyéb hasonló garanciák révén biztosítsák a megfelelő követelmények betartását.

5. Hagyományos hatósági szabályozás

5.1 Az EU-ban számos minimumkövetelményt határoztak meg az állatok jólétére vonatkozóan. Korábbi határozatok arra kötelezik az Európai Bizottságot, hogy az elkövetkezendő években javaslatokat nyújtson be ezek átdolgozására és aktualizálására ⁽⁸⁾. A minimumkövetelményeket, gyakran nehéz politikai tárgyalásokat követően, részletes jogi aktusokban fektették le. A jövőben a minimumkövetelményeknek még inkább tudományos ismereteken és a fennálló viszonyok objektív elemzésén kellene alapulniuk, ami talán a politikai folyamatot is megkönnyítené. A szabályokat ezért mindig az éppen meglévő tudásszintnek megfelelően, szakszerűen és megalapozottan kell meghatározni, amely figyelembe veszi a gyakorlati és a szabályoknak megfelelő lehetőségeket az elsődleges termelés, a szállítás, az állatok elkábítása és levágása terén. A jövőben is mindenképpen így, azaz állami jogi szabályozás révén kell meghatározni a minimumkövetelményeket.

⁽⁶⁾ Ide tartozik többek közt Norvégia, Izland és Liechtenstein, amelyek ugyancsak az EU belső piacának (az Európai Gazdasági Térségnek) részét képezik.

⁽⁷⁾ *Creating Business Opportunity through Improved Animal Welfare* (Üzleti lehetőségek teremtése az állatjólét javításával), a Világbank Nemzetközi Pénzügyi Társasága (IFC), 2006. április. Az IFC-nek 178 ország a tagja és főként olyan, fejlődő országokban történő beruházásokra szólít fel, amelyek a fejlett országokba történő exportot segítik. Az állatok jólétének vonatkozásában egyes országokban hagyományos magatartáskódexek érvényesek, a tulajdonképpeni törvényi szabályozások azonban hiányoznak. Erre példa Svájc, Ausztrália, Új-Zéland, Argentína és Brazília.

⁽⁸⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az állatjólétért és az állatok védelméért 2006 és 2010 között folytatott közösségi cselekvési tervről, COM(2006) 13.

5.2 Az ökotermékekre vonatkozó önkéntes címkézési rendelkezéseket és a friss tojás értékesítése során a termelési technológia kötelező jelölését is részletesen kidolgozták a közösségi jogalkotási aktusokban. Más szóval, a címkézést érintő, közelebbről meghatározott megnevezések alkalmazása során be kell tartani az EU-s jogszabályokat. Ezáltal kell biztosítani a tisztességes versenyfeltételeket, valamint a megbízható fogyasztói információkat. Ez a fajta címkézés, amely átfogó, kötelező érvényű követelményeket foglal magában, a fogyasztók kívánságán alapul, illetve fontos a piac működése szempontjából, mivel azon márkanév használatát szabályozza, amelyeket a fogyasztók meghatározott termelési formákhoz társítanak. Emellett megteremtődnek a csalások és tévedések kiküszöböléséhez szükséges minimális jogi feltételek. A tapasztalatok ezen a téren is azt mutatták, hogy a szempontok meghatározása nehéz és időigényes feladat. Olyan átfogó munkáról van szó, amely a vállalkozások és a tagállami felügyelő szervek számára nyilvántartással, könyveléssel és ellenőrzésekkel jár. Ennek ellenére a jelenleg alkalmazott szabályozási rendszert továbbra is fent kell tartani ezeken a területeken.

5.3 A brojlercsirkék védelmét szolgáló minimumkövetelményekre tett javaslat vonatkozásában az Európai Bizottság legkésőbb két évvel a minimumkövetelmények elfogadása után egy jelentés benyújtását tervezi „a csirkehúsról, húsipari termékekre és készítményekre vonatkozó, közösségi szintű, kötelező, harmonizált és specifikus címkézési rendszer bevezetésének lehetőségéről, amely az állatjóléti szabványoknak való megfelelésen, (...) alapszik.”⁽⁹⁾ Ezáltal adott esetben a címkézési szabályok hatálya alá eső tojástermelési technológiákat érintő meglévő, különböző termelési formákra vonatkozó közösségi rendelkezések mellett egy párhuzamos szabályrendszer jön létre.

5.4 A klasszikus szabályozási modell azonban csak akkor alkalmazható, ha meg lehet különböztetni a pontosan definiált termelési formákat, amelyek átláthatók a fogyasztók számára. Ez vonatkozik az ökológiai rendletre is, amely elsősorban a környezetvédelmi szempontokat veszi figyelembe, és nem említi meg külön az állatvédelmet. A modell alkalmazható lehetne a brojlercsirke esetében is, amennyiben a fogyasztó képes a címkézés hátterének megértésére és emlékezni tud rá; átláthatatlannak bizonyul azonban, amennyiben több állati termékre is kiterjesztik.

5.5 Tekintettel a kibővített EU eltérő termelési viszonyaira és a jövőbeli piaci fejlődésre, a hagyományos szabályozás túl merev és túl bonyolult is. Fennállna annak veszélye, hogy lefékezne vagy – a bonyolult ellenőrzési folyamatok és a termelési folyamatok természetes különbségeinek nehéz figyelembevétele miatt – megállítaná a fejlődést. Ez a politikailag és adminisztratív szempontból igényes modell ráadásul nem elég vonzó a piaci szereplők számára; továbbá csökkentené azoknak a magánszférában alkalmazott minőségjelzéseknek a vonzerejét is, amelyek például egy meghatározott régió termelésére vonatkoznak. A tapasztalatok azt mutatják, hogy amennyiben az önkéntes

címkézéssről áttérnek a kötelezőre, tartani kell attól is, hogy nő az ellenőrzésre szánt adminisztratív ráfordítás.

5.6 A „klasszikus” hatósági modell erőteljesebb EU-s szintű, hatósági címkézések alkalmazásával történő használata tehát nem célravezető. Ez vonatkozik az egyes országok címkézési szabályozásaira is, melyek elméletileg ellentétesek a belső piaccal. Az olyan címkézésnek is, mely azt jelzi, hogy a termék megfelel az EU-s minimumkövetelményeknek, csak akkor lenne értelme, ha – mint ahogyan a tojástermelési rendszerek esetében – egy különböző szinteken megvalósuló címkézés részéről lenne szó.

6. A „környezeti modell”

6.1 Egy alapvetően önkéntes, a közösségi ökocímke odaítélési szabályainak⁽¹⁰⁾ megfelelő címkézési rendszer és a megfelelő nemzeti szabályozások kevésbé alkalmasak arra, hogy ösztönözzék az állatjóléti szempontoknak jobban eleget tevő termelési és tenyésztési technológiák fejlesztését. Az élelmiszeripar és a kereskedelem ezeken a területeken inkább a saját minőségjelzések továbbfejlesztését részesítené előnyben. Igaz ugyan, hogy a „környezeti modell” nagyobb hasonlóságot mutat az állati termékekre vonatkozó, önkéntes alapú, javasolt modellel, mégsem lenne alkalmas arra, hogy az objektív állatvédelmi kritériumok bevezetésének alapja legyen, mint ahogy egy, az EU-s ökocímke szabályozásának megfelelő modell is túl bürokratikus lenne az állatvédelmi címkézés számára.

6.2 A jelenlegi ökocímkek esetében alapvetően egy titkárság van azzal megbízva, hogy segítsen az érintetteknek a törvényi kötelemények túlmutató környezeti kritériumok meghatározásában. Ez a titkárság tájékoztató tevékenységet is végez a fogyasztók és a vásárlók számára. Ennek a módszernek az az előnye, hogy a címkézést alapvetően minden termékre fel lehet használni, és így a szinergiák és a szabályozás jobb ismertsége révén szélesebb felhasználási területet ér el. Az adatokat egy semleges harmadik fél garantálja, ami objektív és ellenőrzött bizonyíték arra nézve, hogy a terméket környezetbarát módon állították elő és az egész termékélettartam alatt is környezetbarát módon használják fel.

6.3 Az állati termékeknél a kritériumokat, mint például az állatfajok felnevelésének és az egyes termelési viszonyoknak az ismérveit, szakértőknek kell egyénileg meghatározni, tudományos szempontok és a termelési rendszerek beható értékelése alapján. Ezáltal alapos és specifikus szakmai értékelésekre van szükség. Az állatok jólétét jobban szem előtt tartó termelési és tenyésztési technológiák ösztönzése érdekében azonban a fogyasztók számára a „környezeti modell” révén biztosított világos és hiteles adatokat kell használni a piaci alapú, közös címkézés és az önkéntes alkalmazás formájában, amely megfelel bizonyos, a törvényi kötelemények túlmutató etikai szempontoknak.

⁽⁹⁾ Javaslat tanácsi irányelv a hústermelés céljából tartott csirkék védelmét szolgáló minimumszabályok megállapításáról, COM(2005) 221, 2005.5.30.

⁽¹⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1980/2000/EK rendelete (2000. július 17.) a közösségi ökocímke módosított odaítélési rendszeréről, HL L 237., 2000.9.21., 1-12. o.

7. A magánszférában alkalmazott minőségjelzések

7.1 A magánszférában használatos minőségjelzések a piaci törvények szerint, a tisztességtelen reklám törvényi tilalmának betartásával, különösebb hatósági beavatkozás nélkül működnek. Ezek rugalmas rendszerek, képesek állandóan alkalmazkodni a fejlődéshez. Az állatvédelem szempontjából azonban mégsem tekinthető optimálisnak a címkézés. Az egyre növekvő árukiálat megnehezíti a fogyasztó számára az áttekinthetőséget és azt, hogy képes legyen különbséget tenni az eltérő címkézek között. Az értékesítés olykor a termelési viszonyok téves képét kelti: a terméknek tulajdonított tulajdonságok nem alapulnak feltétlenül szakmai ismerveken, ami többek között a kellőképpen objektív ismeretek hiányának tudható be. Mindez a hitelesség csorbulását és a komolyabb termékek és jobb termelési viszonyok rovására történő versenytorzulást eredményezi. Ráadásul az ipar és a kereskedelem készletre érezheti magát arra, hogy a verseny függvényében, nem mindig elfogadható módon változtasson a kritériumokon, ami gondokat okoz a haszonállat-tenyésztők számára.

7.2 Ezek miatt szükséges a termelés számára a szakmai szempontok meghatározása. Ebben a vonatkozásban az Európai Bizottság javasolta egy központ vagy laboratórium felállítását, amelynek többek között az lenne a feladata, hogy objektív állatvédelmi mutatókat dolgozzon ki⁽¹⁾; az Európai Bizottság azt várja továbbá, hogy az idevágó közösségi jogalkotásban a mérhető mutatók további alkalmazása a 2009-ben lezárando „Welfare Quality” kutatási program eredményei alapján történhet. Ugyanakkor fontos, hogy figyelemmel kísérjék az egyéb tagállami kutatásokat és fejlesztéseket is.

7.3 A magánszférában alkalmazott minőségjelzések mellett ezért a jövőben mindenképpen erőfeszítéseket kell tenni bizonyos olyan termelési és tenyésztési technológiák fejlesztésének elősegítése – mint a legjobb megoldás – érdekében, amelyek az állatok jólétére nagyobb figyelmet fordító, tudományosan megalapozott mutatókra épülnek. Ezáltal lehetővé válna a vállalkozások számára, hogy megtartsák és továbbfejlesszék saját címkézéseiket, és hogy tényleges, objektív alapon megkülönböztessék magukat konkurensaiktól. A fogyasztóknak pedig esélyük lenne rá, hogy vásárlási döntéseiket saját meggyőződésük és preferenciáik alapján, pontos információkra támaszkodva hozzák meg. Így a rendszer a piaci feltételekkel összhangban, a felesleges hatósági beavatkozások nélkül működhet. Ennek kapcsán megemlíthető, hogy a termék megfelel a pártatlan ellenőrzés által biztosított EU-szabványnak.

8. Állatvédelmi címkézésre tett javaslatok

8.1 Fontos, hogy meghatározzák a közös címkézési rendszer keretét és alapjait, hogy ezáltal megkezdődhessenek a munkák, és többek között a Welfare Quality projekt már rendelkezésre álló, elégséges részeredményei alapján szabványosított

állatvédelmi mutatókat építhessenek be a rendszerbe. Ekkor szakértők és adott esetben a javasolt állatvédelmi központ kidolgozhatná a szükséges objektív kritériumokat. Ennek során súlyozni kell a különböző mutatókat, amelyek az állatok egész élettartamára kiterjednek. Ezeket a mutatókat gyakorlati és reális termelési viszonyokra kell átültetni, hogy a kutatás, a fejlesztés és az új technológiák alkalmazásának összehatása optimálisan alakuljon⁽¹²⁾.

8.2 Ez minden haszonállatra és a legalapvetőbb állati termékekre vonatkozó szabványokat eredményezhet, ha a már említett központ vagy például az európai szabványügyi intézetek megkapnák a tervbe vett címkézési szabályozásra vonatkozó felkérést. Biztosítani kell az egyes mutatók mérhetőségét és ellenőrizhetőségét. Az állatvédelmi címkézés alapjául lehetőség szerint mérhető és reprodukálható állatvédelmi mutatóknak és nem csak az alkalmazott termelési rendszereknek kell szolgálni.

8.3 Így a kereskedelem és az ipar önkéntes alapon bevezethetne egy, az EU által elismert, állati termékekre vonatkozó pecsétet, amely tanúsítja, hogy eleget tettek az EU-s minimumkövetelményeknél szigorúbb szabványoknak. A szigorúbb szabványoknak valamilyen jogi aktuson kell alapulniuk, hacsak jogilag nem lehetséges, hogy közvetlenül a közös szabványokra hivatkozzanak. A szabványok például három különböző szint kiválasztásakor 20, 40 és 60 %-kal szigorúbbak lehetnének a minimumkövetelményeknél, amennyiben ezt az adott állatfaj és termék esetében szakmailag indokoltnak tartják. A vállalkozások önkontrollja egy, az EN-ISO17000 idevágó európai és nemzetközi ISO-szabványai szerint működő vagy az EN ISO 45011 szabvány alapján tanúsítványt kiadó szervként akkreditált pártatlan ellenőr, intézet, szervezet, illetve erre szakosodott, tanúsítványt kiadó testület közreműködésével garantálhatja a specifikus követelmények betartását és a címkézés használatának ellenőrzését. Nincs viszont tervbe véve az, hogy egy logó vagy annak használatának engedélyezéséről, az azzal járó közigazgatási és ellenőrzési mechanizmusokkal, esetenként hozzanak döntést.

8.4 A címkézést kombinálni lehetne színkódokkal, csillagokkal vagy pontrendszerrel, amelyekkel ki lehet egészíteni a már meglévő ipari címkézéseket, amennyiben ez nem okoz eltéréseket ezek és a közös címkézési szabályozás, valamint a meglévő márkajelzések között. A rendszer ugyanilyen feltételek mellett alkalmazható lenne az importárúk esetében is, és ezáltal nem okozna gondot a WTO-szabályokat illetően.

9. Kiegészítő intézkedések

9.1 Megfontolandó, hogy a mindenkor címkézés felelősei EU-s támogatással létrehozzanak egy internetoldalt és egy adatbázist, amelyek a javasolt címkézési szabályozások és a különböző állatvédelmi címkézek és szabályozások leírását tartalmazzák. Ezen a fórumon a vállalkozások információkat tehetnek közzé termékeikről, és ezáltal jelezhetnék, hogy etikai

⁽¹⁾ Ahogy az EGSZB a cselekvési tervre vonatkozó véleményében felvette, a laboratóriumot vagy központot globálisan és az EU legfontosabb kereskedelmi partnereivel közösen kellene kialakítani, hogy ezáltal az ott kifejlesztett módszerek nemzetközileg elismertek legyenek.

⁽¹²⁾ A szóban forgó mutatóktól elvárják, hogy az adott állatfaj minden lényeges jellemzőire kiterjedjenek, azaz az alábbiakat foglalják magukban: tenyésztési ismérvek, elhelyezési körülmények, napi ellenőrzés, betegség és egészségügyi szempontok, az anyától való leválasztás, állatorvosi beavatkozások, ideértve a vágóhídra történő szállítást, az elkábítást és a levágást.

szempontból felelősségteljesen tevékenykednek. Ugyanezek az információk elérhetőek lehetnének például a kiskereskedelmi boltokban is. Az adatbank ötletforrásként is szolgálhatna az ezen a téren végbemenő további fejlesztés szempontjából. Elősegítené az átláthatóságot; a bírálat lehetősége, illetve csalás és a fogyasztók félrevezetése esetén a lebukás veszélye hozzájárulhatna egyfajta önfegyelemhez és belső kontrollhoz.

9.2 Mindemellett megfontolás tárgyai lehetnének a hamis és félrevezető reklámszövegeket büntető szigorúbb rendelkezések is, azaz visszaélés esetén szigorúbb szankciókat kellene fontolóra venni, mivel nincs tagállami hatósági ellenőrzéssel egybekötött engedélyezési rendszer. A vállalkozások természetesen használhatnak olyan, a valóságnak megfelelő állításokat a reklámozás során, amelyek nem vezetnek félre a fogyasztókat. Mindenesetre a cégek egyedüli felelőssége, hogy garantálják, hogy a termékekről közölt állítások – akár pártatlan fél által igazoltak, akár nem – megfelelnek a valóságnak.

9.3 Egy további és egyben a legegyszerűbb lehetőség az lenne, hogy kizárólag a magánszférában használatos címkézés szabályozásának továbbfejlesztését ösztönöznék, mégpedig a fogyasztókat és a kiskereskedőket célzó felvilágosító kampányok révén. Mint ahogyan azonban már a bevezetőben említettekből kiderül, ez nem lehet elegendő. Függetlenül attól, hogy milyen címkézési szabályozás vagy egyéb intézkedés kerül kiválasztásra,

mindenképpen átfogó felvilágosító kampányokra lenne szükség, mihelyst ennek feltételei adottak. Ez a véleményformálók részére rendezett konferenciák, illetve a televízió vagy újságcikkek révén valósítható meg, melynek során az Európai Bizottságnak és a felelős tagállami szerveknek, többek között gazda-, fogyasztói és állatvédelmi szervezetekkel is együttműködve, meghatározó szerepet kellene játszaniuk.

9.4 Mindeközben egyre sürgetik a kötelező nemzeti eredet-címkézés használatát, mivel általánosan megfigyelhető a hazai termékek előnyben részesítése. A gazdaság azon kijelentése dacára, hogy ezáltal fennáll a verseny torzulásának veszélye, eddig az volt az alapelv, hogy nemzeti szinten az EU minimumkövetelményeinél szigorúbb állatjóléti szabályokat lehet hozni. Amennyiben az egyes tagállamok a szubszidiaritás elvének alkalmazásával a termelési viszonyokhoz és a fogyasztói érdekekhez mérten saját hatáskörükben dolgozhatnak ki címkézési rendszereket, akkor ez a fajta megközelítés hamar a hazai termékek egyoldalú favorizálásává válhat, mint ahogy a kötelező nemzeti címkézés minden formája is alapvetően ellentétes a belső piaccal és az EU versenyszabályaival. Azoknak a tagállamoknak viszont, amelyek egy vagy több szakterületre szigorúbb kötelező minimumkövetelményeket vezetnek be, adott esetben módjukban áll, hogy ezeket beépíttessék a javasolt címkézési rendszerbe.

Kelt Brüsszelben, 2007. március 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS